

Boszniai tapasztalat

A délszláv háború frontvonalába szorult városban a túléléssel kapcsolatos kérdések és válaszok összegyűjtése.

A szerkesztő szavai: Amikor az 1990-es években, Boszniában beleszartak a ventilátorba (SHTF) a városokban megszűntek a szolgáltatások. Télen nem volt fűtés. Nem volt iható víz. A bankrendszer nem működött, a törvényes fizetőeszközt senki nem fogadta el. A szokványos kereskedelem leállt, az emberek egymással cserekereskedést folytattak. Élelmiszer ellátás megszűnt. Tömegközlekedés nem létezett. Rendőrség, tűzoltóság és orvosi ellátás megszűnt. A városban az erőszak, a fertőző betegségek és a halál mindennapos volt. Az alábbiakban SELCO mondja el tapasztalatait. Jól jegyezzétek meg, amit mond, mert egy napon ezen múlhat a te és családod élete. „Senki nem nyert, csak túlélő maradt rossz emlékekkel.” – Selco.

Selco: Egy teljes éven át éltem egy 60.000 lelket számláló városban, ahol nem volt elektromos áram, tüzelő, üzemanyag, ivóvíz, élelmiszer behozatal, törvényesség, mert a város körül volt zárva. A városon belül nem volt rendfenntartás, se rendőr, se katonaság. Önszervező védelmi csoportok voltak, végeredményben bárki, akinek volt fegyvere, és védte a saját házát, és a saját családját. Voltunk néhányan, akik előrelátóbban voltak, de a legtöbbször legfeljebb két napra volt ennivalója. Mindjárt a kezdetben volt egy pár pisztoly egyeseknél.

Egy hónap után jelentkeztek a bandák. Rendőrök sehol. A kórházak személyzetének 80 százaléka eltűnt.

Én szerencsés voltam, mert kiterjedt családdal rendelkeztem (15 felnőtt, nagy házban, 5 pisztoly és 3 Kalasnyikov), ezért sikerült életben maradnunk. Némelyik ház mögött volt egy kicsi kert, ahol tudtak főzelékféléket termelni. Három hónap után történt az első éhenhalás, majd kihűlés. Elégettünk mindent, ami éghető volt, az elhagyott házakról leszedett ajtókat, ablakkereteket. Elégettük az összes feleslegesnek ítélt bútorokat. Rengetegen haltak meg betegségekben, amit többnyire a fertőzött víztől kaptak. Esővizet használtunk ivásra. Megettük a galambokat, még patkányt is ettem. A pénz szart se ért. Volt feketepiac, ahol cserélni lehetett. Például egy húskonzervért kaphattál egy nőt két órára (csúnyán hangzik, de ez volt a valóság). A legtöbb ilyen nő kétségbeesett anyag volt. Gyertyáért, öngyújtóért, antibiotikumért, üzemanyagért, töltényért és persze élelmiszerért úgy harcoltunk, mint az állatok. Ilyen helyzetben minden megváltozik. A legtöbb ember haramiává változik. **Erő a létszámban van.** Aki egyedül élt egy házban, azt kirabolták, esetleg meg is gyilkolták, függetlenül attól, hogy volt-e lőfegyvere vagy sem. Aztán persze az egésznek vége lett. Ez már lassan húsz éve volt, de hidd el nekem mindenre tisztán és világosan emlékezem.

Én és a családom most fel vagyunk készülve bármire. Van fegyverünk, élelmiszer felhalmozva, és a megfelelő tudás megszerelve. Mindegy mi következik be, fel vagyunk rá készülve. Tapasztalataim szerint egyedül nem

tudsz semmit túlélni. **Erő a létszámban van.** Légy mindig közel a családdodhoz, készülj fel velük együtt. Okosan válogasd meg a barátaidat is.

Kérdés: Hogy tudtál biztonságosan közlekedni?

Válasz: Valójában a város feldarabolódott utcai közösségekre. Az én utcámban 20 ház volt. Magunk között megszerveztünk egy őrséget (minden éjjel 5 felfegyverzett férfi) akik az ellenséges bandákat figyelték. Az utcán belül árucserét folytattunk. Tőlünk 8 kilométerre volt egy utca, ahol megszervezett kereskedelem folyt, de nagyon veszélyes volt odamenni. A meglátogatást csak éjszaka mertük megejteni (napközben lesipuskások lőttek). Nappal nagyobb volt az esély a kirabolásra. Egy év alatt csak kétszer mentem el, amikor nagyon nagy szükség volt valamire.

K: Mi volt a helyzet a tűzifával? Úgy tudom, hogy a városod környékén sok erdő van. Miért kellett ajtókat és ablakokat elégetni?

V: Ahol én éltem, az messze volt az erdőtől. A városban voltak terek és út menti gyümölcsfák, de azok napok alatt eltűnnek, ha megszűnik az áramszolgáltatás. Gépkocsi közlekedés szinte teljesen megszűnt. Az utcák romosak voltak, teli törmelékkel, elhagyott gépkocsikkal, és a benzint aranyért adták. Ha valahová el kellett mennem, az utat csak éjszaka vállaltam, és sose mentem egyedül, de nem volt szabad nagyobb csoportban se menni. Ideális volt 3 felfegyverzett férfi, akik gyorsan mozogtak, mindig az árnyékban haladtak, romok között, nem a nyílt terepen.

Körülbelül 15 fős bandák garázdálkodtak, akik bármire képesek voltak, raboltak, gyilkoltak.

K: Felkészültetek, milyen ismeretre volt szükség?

V: Jó kérdés. Nem voltunk felkészülve arra, ami történt. Bizonyos értelemben visszaestünk a kőkorszakba. Azt használtuk, ami volt. Például nekem volt egy gázpalackos rezsóm, de a gáz túl értékes volt ahhoz, hogy elhasználjam főzésre. Egy barátom segítségével megoldottuk, hogy a palackban lévő gázzal feltöltöttük a kifogyott öngyújtókat. Ezért rendszerint kaptam egy konzervet cserébe. Még egy példa. Én hivatásos ápoló vagyok. Gyógyászati ismereteimet bocsátottam áruba. Tudásért ételmezt lehetett kapni. A különleges szaktudás sokat ért. A szomszédom tudta, hogyan lehet olajlámpát készíteni. Sose volt éhes. Nem árulta el, honnan van neki olaja. A lényeg az, embereknek mindig szükségük van valakire, aki olyasmiben van otthon, amiben más ember nincs.

K: Kik támogattak?

V: Főleg a családtagokra támaszkodtam, de közeli jó barátokra is számíthattam. Ismeretlen emberekkel nem szabad barátkozni, sohase tudhatod, mikor fordul ellened.

K: Ha lenne 3 hónapod a felkészülésre, mit tennél?

V: Három hónap? Valószínűleg emigrálnék tengerentúlra. Na, jó csak vicceltem. Komolyra fordítva a szót. Pontosán tudom, hogy milyen hirtelen és

milyen gyorsan tudnak a körülmények megváltozni. Legalább 6 hónapra szóló élelmiszert, tisztasági eszközöket, energiát szereznek be a városi lakásomba, de nekem van egy 8 km-re lévő házam, ott is felhalmoznom ugyan ezeket a dolgokat. Van négy darab lőfegyverem 2000 tölténnyel, de a törvények miatt nem részletezem. Van egy nagy kertem, és konyhakerti ismeretem.

K: Pontosan miket kell előre beszerezni?

V: Személyes szükségleten kívül apróságok kellene, amiket el lehet cserélni. Például: zsebkés, öngyújtó, tűzkő. Tömény alkohol, whisky, de nem fontos milyen fajta, mert nagyon jó csereeszköz. Egyszerű dolgokra is szükség van, például szemeteszsák.

K: Volt-e haszna aranynak, ezüstnek, alkoholnak, cigarettának?

V: A háború elején egy gránát áttörte a közelben lévő lepárló falát, és így hozzájutottunk kb. 500 liter alkoholhoz. Ezt nagyon jól fel tudtuk használni a cserekereskedelemben, az emberek keresték az alkoholt, de használtuk fertőtlenítésre is. Véleményem szerint a higiénia talán fontosabb, mint az élelmiszer. Galambot vagy más állatot meg lehet fogni és megeheted, vagy ha van nagymamád, meg tudja mondani melyik növény ehető a hegyoldalon, de mit csinálsz egy elfertőzött sebbel? Fontos, hogy legyen víztisztító pirulád, rengeteg szappan, gumikesztyű, mindenféle tisztítószer. Tanulj meg elsősegélyt nyújtani. Mit lehet tenni egy megvágott kézzel, égési sebbel, akár lőtt sebbel. Nincs kórház, de ha valahogy találsz egy doktort, valószínűleg nem lesznek kellő eszközei, vagy nem tudsz neki mivel fizetni. Legyen sok antibiotikumod. Hidd el nekem, kellő tudással és/vagy megfelelő eszközökkel gazdaggá válhatsz.

Ami az aranyat illeti. Az összes aranyamat töltényekre cseréltem.

Kedvenc háziállatok? Egyet se láttam, talán az emberek megették őket.

Kis létszámú családok? Hát, az nem volt jó. Általában a kisebb családok, vagy házaspárok összegyűltek egy nagy házban és együtt maradtak. Egy-két embernek nem volt esélye. Talán a vadonban, de ezzel kapcsolatban nincs tapasztalatom. Ha sok élelmiszerral egyedül bújtál meg a házában, előbb vagy utóbb rád találtak a hordák. Nagyon fontos, hogy ne tűnj fel semmivel. Ha mégis rád találnak, akkor csak az segít, ha sokan vagytok, és van fegyveretek. Mások előtt ne tűnj fel. Ha mindenki piszkos, legyél te is piszkos. Ha az emberek kétségbe vannak esve, te is ess kétségbe. Nézz úgy ki, és tedd azt, amit mások tesznek. Ha valaki készül megtámadni téged vagy a családodat, nyilvánítsd ki, hogy fel vagytok készülve a támadásra.

K: Mi történt azokkal, akik meghaltak?

V: Aki meghalt, vagy akit megöltek, annak nem volt tisztességes temetése. Halottakat nagyon közel temették el a családok, sokszor a saját kertjükben. A város parkjaiból temető lett. A háború után ezeket exhumálták és áttették a temetőbe.

K: Honnan szereztetek tűzifát?

V: Volt, akinek nem volt gyufája és kilométereket gyalogolt éjszaka, hogy tüzet hozzon valahonnan egy égő fadarab segítségével. A gyufa nagyon fontossá vált. Tüzelni való fát nehéz volt találni, sokan a legtöbb időt tűzifa vagy tüzelésre alkalmas fa keresésével töltötték. Nagyon értékes volt az égő láng, fa, élelmiszer és töltény.

K: Értékes volt a konyhasó?

V: Értékes volt, de nem túlzottan. Kávé és cigaretta lényegesen értékesebb volt.

K: Akkor most mondj valamit a cigarettáról.

V: Nekem nagyon sok alkoholum volt, ahogy azt már említettem. Mindent alkohollal cseréltem. Az emberek tízszer több alkoholt fogyasztottak, mint békében. Másfelől ha van pénzed és időd, akkor szerezz be cigarettát, gyertyákat, elemeket, amiket élelemre cserélhetsz. Én nem készültem fel, nem is tudtam, hogy kellene. Nekem nagy szerencse volt az alkohol.

K: Hogy főztetek, és mit tudtatok főzni? Figyeltetek a főzés szagára, ami felkelthette az emberek figyelmét?

V: SHTF előtt elektromos rezsón főztünk. Ez nem volt használható, ezért mindjárt az elején szereztem egy sparheltet, aminek a füstcsövét át dugtuk a falon egy kivágott lyukon keresztül. Ami a szagokat illeti, megpróbálok visszaemlékezni. Nem volt áram, nem volt víz, csatorna, hullák az összedőlt házakban. Hidd el nekem, nagyon jó volt valami finom szagot érezni. Nem olyan ám, mint a filmekben. Piszok és bűz mindenfelé. A főzésnél volt problémánk, de ha sokan vagyunk, kellően felfegyverkezve. És erős elhatározással, hogy megvédjük magunkat, a legtöbb probléma megoldható. Legtöbbször kevés tüzet igénylő palacsintaféléket készítettünk, amire ráraktuk azt, ami volt. Rizs is jó volt, mert nem kellett sokáig főzni. Szerencsések voltunk, mert csak ritkán fanyalodtunk rá furcsa dolgokra, mint például városi galamb. Mindig volt mivel cserélnem. Szerintem ennek köszönhettem az életem, és persze a fegyveremnek.

K:

1) Miért volt éjszaka biztonságosabb, mint a nappal? Miért volt jobb kisebb csoportban mozogni? Mi történt, ha nagyobb volt a csoport?

2) Hová mentetek éjszaka?

3) Mit csináltatok, ha összeakadtatok egy támadó bandával?

4) Említetted, hogy cseréltél töltényeket. Hányszor kellett lőnod? Mennyi lőszered volt? Mennyi lőszert szerettél volna?

5) Hogyan tudtad megkülönböztetni, ki az ellenség, és ki nem? Hogy tudtál kereskedni?

6) Mivel erősítettétek meg a házat, hogyan őriztétek, védtétek?

7) Végül, hogy kerültétek el a lesipuskásokat? Az emberek hogyan védekeztek ellene?

V: Nappal majdnem senki sem ment ki az utcára a lesipuskások miatt. Ha el kellett valahova menni, azt éjszaka intéztük. Cserélni, fát szedni (nem tudom eléggé kihangsúlyozni, hogy ez milyen fontos és nehéz volt), híreket hallani. Sokan haltak meg, mert kíváncsiak voltak mi történt. Ne felejtse el, nem volt rádió, nem hallottunk híreket, rémhírek terjedtek. Már mondtam, otthon maradhattál és éhen halhattál, vagy kihűlhettél, vagy fertőzést kaphattál. Alternatívaként, elhagyhattad az otthonod cserélni és kockáztatni közben az életedet. Csak magunkról tudok beszélni. Nekünk téglafalaink voltak és jó fegyvereink. Volt őrszemünk, aki figyelte az utcát. Az én utcám jól megszervezte magát bandák ellen. Rengeteg lövöldözés volt. Először nem volt fegyverünk, de később cseréltünk. Emlékszem, elemeket adtam két puskáért. Hogy mennyi lőszerünk volt. Sok, több mint gondolnád. Legtöbbször nem lehet megállapítani, hogy ki az ellenség. A családtagokon és a legjobb barátaidon kívül potenciálisan mindenki ellenség. Ha a barátodnak a gyermeke vagy a te halálad között kell választania, találj ki, melyiket fogja választani. Néha lehet hallani, hogy néhány háztömbbel arrébb egy öreg pasi konzerveket kínál lőszerért, vagy jönnek az utcádba cserélés végett. Kialakult egy csere-utca, ahol az emberek összegyűltek cserélni éjszaka, de nem volt felügyelet, tehát veszélyes volt. A megerősítés. Téglafalat húztunk a ház elé, az ablakokba homokzsákokat tettünk. A házon belül minden alkalmas dolgot (kő, fém) az ablakok elé hordtunk. Csak egészen kis lyukat hagytunk szabadon a puskacső részére. Minden időben 5 ember harcra kész állapotban volt. Egy kint az utcán figyelt. Lesipuskások elkerülése végett, nappal otthon maradtunk, de éjszaka se mozogtunk nyílt területen.

K: Mi volt az vécével? Hol végeztétek a dolgokat? Volt vécépapírotok? Elnézést az indiszkrét kérdésért, de el se tudom képzelni.

V: A házhoz közel volt egy darab pusztaság oda jártunk és egy lapáttal leborítottuk földdel. Piszkos munka volt, büdös, de mi mást tehettünk. Mosni esővízben mostunk. Néha lementünk a folyóhoz mosakodni, de az nagyon veszélyes volt. Vécépapírunk nem volt. Szörnyű helyzet volt. Én azt tanácsolom, hogy először szerezz be fegyvert és lőszert, majd minden mást, úgy értem MINDENT, attól függően mennyi pénzed van és mekkora tároló helyed. Ha valamit elfelejtettél volna, nincs problémád, mindig van valaki, akinek az van és elcseréli veled. De ha elfelejtetted a fegyvert és a lőszert, akkor nem tudsz elmenni cserélni. Nem azért kell a nagycsalád, hogy több szájat kelljen etetni, hanem hogy több legyen a fegyverforgató. Az emberek alkalmazkodnak a helyzethez. Az első időben néhányan közületek el fognak menni, egyszerűen eltűnnek, mert más elképzelésük támad. Nagyon jó ötlet egy aggregátor a hozzá tartozó üzemanyaggal, de szerintem ennél sokkal jobb ötlet 1000 bic öngyújtó. Jó dolog az aggregátor, de mindenkit odacsődít. 1000 öngyújtónak nem kell nagy hely, olcsó, és bármire becserélhető. SHFT helyzetben egészen másképpen kell gondolkodni. Ezt nehéz elmagyarázni.

K: Könnyű volt-e fegyvert szerezni? Úgy emlékszem autó akkumulátorért kaptál puskát.

V: Igen, jól emlékszel. SHFT helyzetben nem nehéz fegyverhez jutni, ha van mit elcserélned. Ami a legfontosabb tudni azt, hogy az első nap a legnehezebb. Mert káosz van, és nincs fegyvered, és káoszban nehéz fegyvert szerezni. De vannak katonák, és emberek, akiknek legálisan lehet fegyverük, de nincs nekik más, elcserélik a fegyvereiket.

K: Mi a helyzet a meglőtt emberek orvosi ellátásával?

V: Ha valakit meglőtték, akkor találni kellett egy orvost, ha talált, akkor volt talán 30 százalék esélye, hogy élve maradt. A legtöbb később meghalt. Sokan meghaltak egészen kis sebesüléstől, mert elfertőződött. Nekem volt antibiotikumom 3-4 alkalomra. Természetesen csak a család részére. Egész egyszerű dolgok megölik az embert: hasmenés, ha nincs gyógyszer és nem tudják megakadályozni a dehidrálódást. Sok gombás fertőzés, ételmérgezés.

K: Maradt értéke a pénzeszközöknek? Pénzért lehetett kapni használati tárgyat másoktól?

V: Nem nagyon. Néha elfogadtak dollárt, német márkát, de nagyon rossz arányban. Például egy darab babkonzervért 40 dollárt. Gondolom normál körülmények között fél dollár lehet az ára. Saját pénzünk pillanatok alatt elértéktelenedett.

K: Mennyi helyre van szükség alkohol tárolására? Mi volt a helyzet a biztonsággal?

V: Először az alkohol. Ilyen helyzetben az embereknek sokkal nagyobb szüksége van az alkoholra, mint normál körülmények között. De az is lehet, hogy jobb helykihasználás, ha például akkumulátorokat, antibiotikumokat, stb. tárolsz.

Lőszer cserélés. Soha nem cseréltem a házamba. Senkit nem engedtem be, ne tudja, mi van odabent.

Biztonság? Mindenki úgy barikádozta el a házát, ahogy tudta. Nehéz elhinni, de esőnek a legbiztonságosabb házak tűntek el. A szomszédságban voltak nagy házak erős falakkal, kutyákkal, riasztókkal, acél rudakkal az ablakokon. Tudod mi történt? A bandák azokat a házakat támadták meg először. Volt, amelyiket bevették, volt, amelyiket nem. Az egész azon múlt, hogy hány fegyverrel védték a házat. Szerintem a biztonság jó dolog, de ne tűnjön fel. Felejtsd el a riasztókat. Egyszerűnek tűnő biztonságos ház a jó, ahol sok fegyver van belül, rengeteg lőszerrel. Csak ne tűnjön fel. Nekem most a panellakásom ajtaja acélból van, de geddon esetén azonnal elhagyom, megyek vidékre a családhoz és a barátokhoz. Ezt előre megbeszéltük. Remélem sikerül. Vidéken minden sokkal jobb, mint a városokban. Valami élelem mindig akad.

K: Mi volt a helyzet a bankokkal, hipermarketekkel?

V: Bankok? kölcsön, kredit kártyák? A teljes bankrendszer totálisan leállt egy teljes évre. Ez már 20 éve volt, emberek még mindig perlik a bankokat az európai bíróságon, mert a megtakarításuk eltűnt. De voltak más bajok is. Például az apámnak volt egy lakása, amikor visszajött a lakás el volt foglalva,

és neki 4 évig kellett pereskedni, bizonyítani, hogy a lakás az övé, mert amikor elmenekült nem vitte magával a papírokat. Volt neki fontosabb dolog elvinni.

Végül hadd foglaljam össze. Nem számít mennyire biztonságos a házad, milyen jó a fegyvered. Ha valaki úgy gondolja, hogy érdemes kirabolni, akkor megteszik. Legjobb, ha nem tűnsz fel nekik. Ez az én véleményem, de nem biztos, hogy más helyzetben is így lesz. Üzletek és benzinkutak kirablása. Ez volt az első, amit megtettek. Az értékes dolgokat azonnal ellopták. A rendőrség részéről az első héten volt némi erőfeszítés a rend megőrzésére, de néhány nap alatt összeomlott.